

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2001 vp

Hallituksen esitys rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 1 päivänä syyskuuta 1999 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamiseksi (HE 27/1999 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jukka Lindstedt, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Hannu Karjalainen, ympäristöministeriö
- eduskunnan apulaisoikeusasiamies Jaakko Jonkka
- apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, Oikeuskanslerinvirasto
- presidentti Olavi Heinonen, korkein oikeus
- presidentti Jussi Kivinen, Kouvolan hovioikeus
- kärjätuomari Matti Lahti, Vantaan kärjäoikeus
- valtiosyyttäjä Petri Jääskeläinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto

- rikostarkastaja Kimmo Markkula, keskusrikospoliisi
- apulaispoliisipäällikkö Erkki Hämäläinen, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
- johtaja Petra Kjällman, Rikosuhripäivystys
- asianajaja Markku Fredman, Suomen Asianajajaliitto
- sihteeri, kihlakunnansyyttäjä Harri Lindberg, Suomen Syyttäjäyhdistys ry
- professori Pekka Koskinen
- professori Raimo Lahti
- professori Ari-Matti Nuutila
- professori Pekka Viljanen.

Viitetieto

Sillä aikaa kun nyt käsiteltävänä oleva esitys on ollut lakivaliokunnassa käsiteltävänä, eduskunnalle on annettu hallituksen esitys menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 80/2000 vp). Kummassakin esityksessä ehdotetaan menettämisseuraamuksia koskevien vanhentumissäännösten muuttamista.

Valiokunta toteaa, että lakiehdotukset sovitaan yhteen hallituksen esityksen HE 80/2000 vp käsittelyn yhteydessä.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamista. Ehdotettu rikoslain 8 luku sisältäisi säännökset syyteoikeuden vanhentumisesta, täytäntöönpanon raukeamisesta ajan kulumisen vuoksi sekä

rikoksesta tuomitun kuoleman vaikutuksesta täytäntöönpanoon. Esitys on osa rikoslain kokonaisuudistusta.

Ehdotetut säännökset perustuvat olennaisilta osin nykyiseen lainsäädäntöön. Tärkein uudis-

tus olisi mahdollisuus jatkaa syyteoikeuden vanhentumisaikaa eräissä tapauksissa.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistaminen on osa rikoslain kokonaisuudistusta. Nykyiset säännökset ovat pääosin vuodelta 1973, jolloin rikoslain 8 luku edellisen kerran uudistettiin. Voimassa olevat säännökset ovat varsin hyvin ajan tasalla, eikä niiden soveltamisessa ole ilmennyt erityisiä ongelmia. Tämän mukaisesti ehdotetut säännökset perustuvat pitkälti nykyisiin säännöksiin. Merkittävimmät muutokset ovat mahdollisuus syyteoikeuden vanhentumisaajan jatkamiseen ja asianomistajarikoksia koskevan erityisen vanhentumisaajan poistaminen.

Valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja lakiehdotuksia tarkoituksenmukaisina ja puoltaa niiden hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Asianomistajan syyteoikeuden vanhentuminen

Asianomistajan syyteoikeus on pääsääntöisesti toissijainen. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan asianomistaja saa itse nostaa syytteen vain, jos virallinen syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta. Asianomistajan toissijaisen syyteoikeuden kannalta on tärkeää, että virallinen syyttäjä noudattaa mainitun lain 1 luvun 9 §:n 1 momenttia, joka velvoittaa syyttäjän tekemään ja antamaan tiedoksi syyttämättä jättämispäätöksen niin hyvissä ajoin, että asianomistajalle jää riittävästi aikaa syytteen valmisteluun ja syytteen nostamiseen.

Valtakunnansyyttäjä on useasti kiinnittänyt huomiota syyteharkinnan joutuisuuteen. Asetettujen tulostavoitteiden mukaan syyteharkinta on suoritettava viipymättä, eikä se saa syyttäjistä riippuvasta syystä yleensä kestää yli kuutta kuukautta. Nykyisen asianomistajan syyteoikeutta

koskevan lainsäädännön pitäisi täten turvata asianomistajan syyteoikeuden käyttäminen. Valtaosaltaan asianomistajan syyteoikeuden toteutumista tukee ehdotettu syyteoikeuden vanhentumisaajan jatkaminen, jota voisi hakea myös asianomistaja, jolla on asiassa syyteoikeus. Käytännössä merkittäviä asianomistajan oikeusturvakeinoja ovat kantelu valtakunnansyyttäjälle syyttäjän menettelystä ja syyteharkintaa koskeva muutosharkintakantelu.

Lain voimaantulon merkitys vanhentumisaikojen kannalta

Ehdotukseen ei sisälly siirtymäsäännöstä siitä, miten uusia säännöksiä sovelletaan ennen lain voimaantuloa tehtyihin rikoksiin. Saadun selvityksen mukaan esityksen valmistelussa on lähdetty siitä, että tulkintaongelmat ratkaistaan noudattaen ihmisoikeussopimuksista ja perustuslaista ilmenevää taannehtivan rikoslainkäytön kieltoa ja rikoslain voimaanpanemisesta annetun asetuksen 3 §:ssä säädettyä lievemmän lain periaatetta.

Ongelmia voivat aiheuttaa lähinnä asianomistajarikoksen erityisen vanhentumisaajan poistaminen ja syyteoikeuden vanhentumisaajan jatkaminen. Jos asianomistajarikoksen erityinen vanhentumisaika on päättynyt ennen uuden lain voimaantuloa, ei syytettä enää voida nostaa. Jos vanhentumisaika on vielä kesken ja uusi laki pidentäisi sitä, tulee taannehtivan rikoslainkäytön kiellon ja lievemmän lain periaatteen mukaisesti vanhentumisaika laskea vanhan, syytetyn kannalta lievemmän lain mukaisesti.

Rikokset, joiden vanhentumisaajan kuluminen alkaa uuden 2 §:n mukaan muusta kuin tekopäivästä, voivat aiheuttaa erityisongelmia. On mahdollista, että teko on tehty vanhan lain aikana, mutta seuraus syntyy tai asiantila päättyy uuden lain ollessa voimassa. Harvinaiseksi jäänevät ta-

paukset tulee ratkaista lievemmän lain periaatetta noudattaen.

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamisen osalta on arvioitava, voidaanko taannehtivan rikoslainkäytön kiellosta ja lievemmän lain periaatteesta huolimatta vanhentumisaikaa jatkaa. Käytännölliset syyt puoltavat sitä, että vanhentumisaikaa voidaan jatkaa. Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamista ei voitaisi ottaa pitkään aikaan käyttöön, jos sitä saisi soveltaa vain uuden lain voimaantulon jälkeisiin tekoihin.

Samalla teolla tehtyjen rikosten syyteoikeuden vanhentuminen

Rikoslain nykyisen 8 luvun 4 §:n mukaan samalla teolla tehdyt rikokset vanhentuvat samankaltaisesti eli rangaistuksen saa tuomita kaikista teoista niin kauan kuin sen saa tuomita jostakin niistä. Säännös poikkeaa niistä periaatteista, joita noudatetaan vuonna 1991 säädetyssä rikoslain 7 luvussa yhteisestä rangaistuksesta. Rikoksen eri konkurrenssimuotojen erottelusta luovuttiin ja siirryttiin yhtenäisrangaistusjärjestelmään.

Nyt ehdotetaan, ettei samalla teolla tehtyjen rikosten syyteoikeuden vanhentumista säänneltäisi erikseen, jolloin kukin rikos vanhentuisi itsenäisesti. Ehdotus on johdonmukainen rikoslain kokonaisuudistuksessa aikaisemmin omaksutun ratkaisun kanssa. Eräät valiokunnan asiantuntijat ovat olleet huolestuneita siitä, vaikeuttaako samalla teolla tehtyjen rikosten yksilöllinen syyteoikeuden vanhentuminen rikoskokonaisuuden esitutkintaa ja asianmukaista käsitelyä rikosprosessissa. Esityksen perusteluissa esitetään sangen tulkinnanvarainen käsitys uudistuksen vaikutuksista rikosten esitutkintaan. Valiokunta on päätenyt arvioinnissaan siihen, ettei ehdotettu muutos estä esitutkinnan kohdistumista rikokseen, jonka syyteoikeus on vanhentunut, jos sen tutkinta on vanhentumattoman rikoksen selvittämisen kannalta tarpeen ja rikokset liittyvät kiinteästi toisiinsa. Tätä käsitystä tukee esitutkintalain (449/1987) 5 §:n 1 momentin sanamuoto, jonka mukaan esitutkinnassa selvitetään mm. rikoksen teko-olosuhteet. Koska lakiehdotuksen vaikutuksista rikosten esitutkintaan ja ri-

kosprosessiin on esitetty erilaisia käsityksiä, valiokunta pitää tarpeellisena, että muutoksen vaikutuksia seurataan ja epäkohtien ilmetessä ryhdytään toimenpiteisiin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki rikoslain muuttamisesta

8 luku. Vanhentumisesta

1 §. Syyteoikeuden vanhentuminen. Pykälän 1 ja 2 momentti sisältävät syyteoikeuden vanhentumisen pääsäännöt. Pykälän 4 momentissa säädetään säännöksessä lueteltujen rikosten syyteoikeuden erityisistä vanhentumisajoista. Valiokunta ehdottaa 4 momenttiin kielellistä, pykälän momenttien keskinäistä suhdetta selventävää täsmennystä.

2 §. Syyteoikeuden vanhentumisajan alkaminen. Pykälässä säädetään siitä, mistä ajankohdasta rikoksen syyteoikeuden vanhentuminen alkaa. Pykälän *1 momentti* sisältää säännökset tekorikosten ja seurausrikosten, mutta ei laiminlyöntirikosten syyteoikeuden vanhentumisajan laskemisesta. Perusteluissa todetaan, että laiminlyöntirikosten vanhentumisajan alkaminen voidaan edelleen jättää oikeuskäytännön varaan. Perusteluissa mainitaan korkeimman oikeuden ennakkopäätös vuodelta 1984 (KKO 1984 II 15). Päätöksen mukaan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä koskeva syyteoikeuden vanhentumisaika alkoi kuluu vasta siitä päivästä, jona laiminlyöty ilmoitus tehtiin.

Mainittua korkeimman oikeuden ennakkopäätöstä on arvosteltu. Se johtaa siihen, että varsinaisen laiminlyöntirikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika voi käytännössä olla rikoksen rangaistusasteikkoon nähden erittäin pitkä. Valiokunta katsoo, että laiminlyöntirikoksen vanhentumisajan alkamiskohdasta on syytä säätää laissa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että 1 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan laiminlyöntirikoksen vanhentumisajan laskeminen alkaa siitä, kun teko olisi viimeistään tullut tehdä.

Pykälän 2 momentti koskee ns. jatkuvia rikoksia, joissa rikolliseen teokseen sisältyy lainvastaisen asiointilan aikaansaamisen lisäksi sen ylläpitäminen. Ehdotettu säännös vastaa vakiintunutta käytäntöä. Säännöksessä ei määritellä, mitkä rikokset ovat luonteeltaan jatkuvia, vaan se jää oikeuskäytännön ja lainopin varaan. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat esittäneet erilaisia käsityksiä, mitkä rikokset ovat luonteeltaan jatkuvia. Koska asia on tulkinnanvarainen ja lopputuloksena voi joissakin tapauksissa olla kohtuuttoman pitkä vanhentumisaika, valiokunta katsoo tarpeelliseksi korostaa toimenpiteistä luopumista tällaisissa tilanteissa.

Asiantuntijakuulemisessa on kritisoitu esityksen yleisperusteluissa esitettyä käsitystä ympäristörikosten vanhentumisesta. Esitetyn mukaan ympäristön turmeleminen ja vastaavat rikoslain 48 luvun rikokset katsotaan tehdyiksi jo silloin, kun ympäristö vaarantuu, ja rikoksen vanhentuminen alkaa tuosta hetkestä. Epäselvyyksien välttämiseksi valiokunta toteaa, että yleisperusteluissa esitetty voidaan tulkita liian yksioikoisesti. Ympäristörikosten teko aika vaihtelee tapausittain ja syyteoikeuden vanhentumisaikan alkaminen määräytyy muiden rikosten tavoin 2 §:n säännösten mukaisesti. Esimerkiksi rikoslain 48 luvun 5 §:ssä rangaistavaksi säädetyn luonnonsuojelurikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika on ehdotetun 8 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan kymmenen vuotta. Luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistö voidaan toteuttaa joko teko- tai laiminlyöntirikoksena taikka kyseessä voi olla myös jatkuva rikos. Rikoslain 48 luvun 1 §:n ympäristön turmeleminen on luonteeltaan abstraktinen vaarantamisrikos, jonka syyteoikeuden vanhentuminen alkaa aikaisintaan teko hetkestä. Jos teokseen sisältyy lainvastaisen asiointilan ylläpitäminen, esimerkiksi laittoman tuotantolaitoksen ylläpitäminen, vanhentuminen alkaa sellaisen tilan päättymisestä.

3 §. Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen. Pykälän 1 momentissa säädetään siitä, milloin syyteoikeuden vanhentumisaika katkeaa. Momentin lopussa olevan säännöksen mukaan syyteoikeuden vanhentumisen katkaisee rangaistus-

vaatimuksen esittäminen syytettävälle henkilökohtaisesti. Säännöksen perusteluissa todetaan täsmällisemmin, että rangaistusvaatimus on esitettävä oikeudenkäynnissä henkilökohtaisesti läsnä olevalle. Valiokunta ehdottaa säännöksen sanamuodon täsmentämistä vastaamaan perusteluita.

4 §. Syyteoikeuden vanhentumisaikan jatkaminen. Syyteoikeuden vanhentumista voidaan hakea jatkua kerran yhdellä vuodella. Vanhentumisaikan jatkaminen on lainsäädännössämme uusi menettely ja periaatteellisesti merkittävin esitykseen sisältyvä uudistus, jonka käyttöönottoa on asiantuntijakuulemisessa sekä puollettu että vastustettu. Valiokunta katsoo, että menettelyn käyttöönotto on tarpeellista esityksessä esitetyn perusteiden, mutta ehdottaa säännöksen soveltamisedellytysten tiukentamista.

Syyteoikeuden vanhentumisaikan jatkaminen on poikkeuksellinen menettely, jonka käyttämisestä on tapauskohtaisesti tarkoin harkittava. Menettelyn poikkeuksellisuuden korostamiseksi ja säännösten täsmentämiseksi valiokunta ehdottaa pykälän muuttamista. Pykäläehdotuksen 3 kohdan mukaan syyteoikeutta voidaan jatkaa erittäin tärkeän yleisen edun vuoksi. Perusteluissa säännöstä täsmennetään esimerkillä rikoksesta, joka on tullut esituskintaan poikkeuksellisen myöhään. Ehdotettu säännös on rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen kuuluvan täsmällisyysvaatimuksen kannalta ongelmallinen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että säännös täsmennetään koskemaan vain esimerkillä kuvattua tilannetta. Uudelleen muotoiltu esituskintavaiheeseen liittyvä säännös on johdonmukaisuuden vuoksi syytä siirtää pykälän 2 kohdaksi, jolloin vastaajan pakoilua koskeva säännös siirtyy 3 kohdaksi. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että erittäin tärkeää yleistä etua koskeva vaatimus asetetaan syyteoikeuden vanhentumisaikan jatkamisen yleiseksi edellytykseksi. Erittäin tärkeän yleisen edun voidaan katsoa vaativan vanhentumisaikan jatkamista lähinnä silloin, kun kysymys on vakavasta rikoksesta. Edelleen valiokunta ehdottaa pykälän täsmentämistä lisäämällä siihen

maininta, että vanhentumista voidaan jatkaa vain yhden kerran.

5 §. Menettely syyteoikeuden vanhentumisaikaa jatkettaessa. Pykälän 1 momentin mukaan syyteoikeuden vanhentumisaajan jatkamisesta päättää se tuomioistuin, joka on syyteasiassa toimivaltainen. Siinä vaiheessa kun syyteoikeuden jatkamista haetaan, voi olla kuitenkin epäselvää, mikä tuomioistuin on syyteasiassa toimivaltainen. Ongelman ratkaisemiseksi valiokunta ehdottaa, että momenttiin lisätään viittaus oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 lukuun, jossa säädetään laillisesta tuomioistuimesta.

Edelleen 1 momentissa säädetään siitä, kuka voi hakea syyteoikeuden vanhentumisaajan jatkamista. Ehdotuksen mukaan hakemuksen voisi tehdä ainoastaan virallinen syyttäjä. Valiokunta ehdottaa momentin muuttamista siten, että asianomistajalla on oikeus hakea vanhentumisaajan jatkamista silloin, kun hänellä itsellään on oikeus ajaa syytettyä rikoksesta. Koska edellä on ehdotettu 4 §:n numeroitujen kohtien järjestyksen muuttamista, on 3 momentin viittaussäännöstä 4 §:ään tarkistettava.

8 §. Asetetun uhkasakon vanhentuminen. Säännöksen voi tulkita koskevan tuomitun uhkasakon vanhentumista eikä sen tuomitsemisen estävää vaikutusta, niin kuin on tarkoitus. Valiokunta ehdottaa pykälän sanamuodon ja sen otsikon selventämistä sekä otsikon yhdenmukaistamista 6 ja 9 §:n otsikoiden kanssa.

9 §. Menettämisseuraamuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen. Voimassa olevan lain sekä ehdotetun säännöksen mukaan menettämisseuraamusta ei saa tuomita, mikäli teosta ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta. Nykyisestä menettämisseuraamusta koskevasta vaateen lyhimmästä, viiden vuoden erityisestä vanhentumisaajasta ehdotetaan luovuttavaksi. Säännöksellä on merkitystä niissä rikoksissa, joiden syyteoikeus vanhentuu kahdessa vuodessa.

Sen jälkeen kun esitys on annettu eduskunnalle, on oikeusministeriön talousrikossäännösten tarkistamista valmistellut työryhmä saanut työn-

sä valmiiksi. Työryhmä on esittänyt rikoshyödyn konfiskaation tehostamista. Konfiskaation vanhentumisaajan lyhentäminen esityksessä ehdotetulla tavalla ei tue tämän tavoitteen saavuttamista. Talousrikosten torjunnan ja rikoksella saadun hyödyn menettämisseuraamuksen tehostamisen vuoksi valiokunta ei pidä perusteltuna luopua nykyisestä menettämisseuraamusta koskevasta lyhimmästä viiden vuoden vanhentumisaajasta. Valiokunta ehdottaakin pykälän täydentämistä sitä koskevalla säännöksellä.

10 §. Vankeusrangaistuksen raukeaminen. Pykälä sisältää säännökset tuomitujen vankeusrangaistusten täytäntöönpanon raukeamisesta. Valiokunta ehdottaa, että pykälän otsikkoa täsmennetään lisäämällä siihen sana "tuomitun".

11 §. Yhdyskuntapalvelun raukeaminen. Tuomitun yhdyskuntapalvelun raukeamisesta säädetään nykyisin yhdyskuntapalvelusta annetussa laissa (1055/1996). Säännös ehdotetaan siirrettäväksi rikoslain vanhentumista koskevaan lukuun. Pykälässä ja sen otsikossa on selkeyden ja johdonmukaisuuden vuoksi syytä käyttää ilmaisua "yhdyskuntapalvelurangaistus". Lisäksi pykälän otsikkoa on tarpeen täsmentää samalla tavoin kuin 10 §:n otsikkoa.

12 §. Täytäntöönpanon raukeaminen eräissä tapauksissa. Valiokunta ehdottaa, että pykälään ja sen otsikkoon tehdään vastaavat tarkistukset kuin 10 ja 11 §:ään.

13 §. Sakkorangaistuksen raukeaminen. Pykälän otsikkoa on syytä täsmentää samalla tavoin kuin 10 §:n otsikkoa.

14 §. Menettämisseuraamuksen raukeaminen. Valiokunta ehdottaa pykälän sanamuodon kielellistä täsmentämistä.

16 §. Kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon. Pykälän 2 momentti koskee menettämisseuraamuksen tuomitsemista rikoksentehtäjän tai muun menettämisseuraamuksesta vastuussa olevan kuoltua. Pykälän 3 momentti koskee menet-

tämisseuraamuksen täytäntöönpanoa menettämisseuraamukseen tuomitun kuoltua.

Momenttien sanamuodot poikkeavat perusteettomasti kohtuuttomuusvaatimuksen osalta. Valiokunta ehdottaa, että säännöksiä yhdenmukaistetaan poistamalla 3 momentista vaatimus kohtuuttomuuden ilmeisyydestä.

17 §. Vanhentumisaajan päätyminen (Uusi). Esiityksen perusteluissa todetaan, että syyteoikeuden vanhentumisaikaa laskettaessa on pidettävä vakiintuneena tulkintaa, jonka mukaan syyteoikeus vanhentuu sen vuorokauden alussa, joka vastaa järjestysnumeroltaan tekopäivää ja -kuukautta. Lakiehdotukseen ei sisälly syyteoikeuden vanhentumista tai muita luvussa säädettäviä määräaikoja koskevaa säännöstä siitä, päättykö vanhentumisaika järjestysnumeroltaan vastaavan vuorokauden alussa vai lopussa. Selkeyden vuoksi valiokunta pitää tarpeellisena, että lukuun lisätään luvun kaikkien määräaikojen

päättymistä koskeva säännös. Sisällöllisesti säännös vastaa perusteluissa syyteoikeuden vanhentumisesta esitettyä tulkintaa.

18 (17) §. Viittaussäännös. Pykälän 2 momentissa viitataan rikesakkolakiin. Viittausta on tarkistettava, koska lain nimi on vuonna 1999 muutettu laiksi rikesakkomennettelystä. Lukuun lisättävän uuden pykälän vuoksi pykälän numerointia on tarkistettava.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

1.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 8 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen ja
kumotaan 9 luvun 9 § ja 48 luvun 8 §, sellaisina kuin ne ovat, 9 luvun 9 § laissa 743/1995 ja 48 luvun 8 § laissa 578/1995, seuraavasti:

8 luku

Vanhentumisesta

1 §

Syyteoikeuden vanhentuminen

(1—3 mom. kuten HE)

Virkarikosten ja julkisyhteisön työntekijän rikosten (*poist.*) vanhentumisaika on *kuitenkin vähintään* viisi vuotta. Ympäristön turmelemisen, luonnonsuojelurikoksen ja rakennussuojelurikoksen vanhentumisaika on kymmenen vuotta.

2 §

Syyteoikeuden vanhentumisaajan alkaminen

Edellä 1 §:ssä mainitut ajat lasketaan rikoksen tekopäivästä. *Jos rikoksen tunnusmerkistöissä säädetään laiminlyönti rangaistavaksi, syyteoikeus alkaa vanhentua, kun laiminlyöty teko olisi viimeistään tullut tehdä.* Jos rikoksen tunnusmerkistössä edellytetään määrätyn seurauksen syntymistä, aika lasketaan tuon seurauksen ilmenemispäivästä.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

3 §

Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen

Syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

(2 mom. kuten HE)

4 §

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen

Syyteoikeuden vanhentumisaikaa voidaan hakemuksesta jatkaa *kerran* yhdellä vuodella, jos

1) rikoksen esitutkinta vaatii erityisiä, aikaa vieviä tutkintatoimenpiteitä, joiden vuoksi tutkinta olisi vanhentumisajan päättyessä selvästi keskeneräinen,

2) rikos on tullut esitutkintaan poikkeuksellisen myöhään tai

3) rikoksesta vastaajaksi haastettava pakoilee eikä hänelle sen vuoksi *todennäköisesti* saataisi annetuksi haastetta tiedoksi ennen vanhentumisajan päättymistä

ja erittäin tärkeä yleinen etu vaatii vanhentumisajan jatkamista.

5 §

Menettely syyteoikeuden vanhentumisaikaa jatkettaessa

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamisesta päättää se tuomioistuin, jossa syyte rikoksesta voitaisiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 4 luvun mukaan tutkia. Hakemuksen vanhentumisajan jatkamisesta voi tehdä virallinen syyttäjä sekä asianomistaja, jos hänellä on mainitun lain 1 luvun 14 §:n 1 tai 2 momentissa tai 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeus ajaa syytettä rikoksesta. Hakemus on

tehtävä kirjallisesti ennen vanhentumisajan päättymistä.

(2 mom. kuten HE)

Jos on *todennäköistä*, että tiettyä henkilöä tullaan syyttämään rikoksesta, jota 4 §:n 1 tai 2 kohdan perusteella tehty hakemus vanhentumisajan jatkamisesta koskee, hänelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksesta. *Kutsu voidaan toimittaa henkilökohtaisesti tai postitse.*

(4 mom. kuten HE)

6 ja 7 §
(Kuten HE)

8 §

Asetetun uhkasakon tuomitsemisen estävä vanhentuminen

Oikeus tuomita tuomioistuimen oikeudenkäynnin kulun turvaamiseksi asettama uhkasakko vanhentuu kahdessa vuodessa uhkasakon asettamisesta.

9 §

Menettämisseuraamuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen

Menettämisseuraamusta ei saa tuomita, mikäli teosta ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta. *Menettämiskaavan lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta.* Jos menettämiskaava koskee sellaista esinettä tai ainetta, jonka sen erityisen laadun tai ominaisuuksien vuoksi ja muut asiassa ilmenevät seikat huomioon ottaen on syytä varoa joutuvan rikolliseen käyttöön, menettämiskaava ei vanhennu.

10 §

Tuomitun vankeusrangaistuksen raukeaminen

(Kuten HE)

11 §

Tuomitun yhdyskuntapalvelurangaistuksen raukeaminen

Yhdyskuntapalvelurangaistus raukeaa samoin kuin sitä vastaava vankeusrangaistus.

12 §

Tuomitun rangaistuksen täytäntöönpanon raukeaminen eräissä tapauksissa

Jos vankeusrangaistuksen, *yhdyskuntapalvelurangaistuksen* tai sakon muutorangaistuksen täytäntöönpano on keskeytynyt tai ehdonalaiseen vapauteen päästetty on määrätty menettämään vapautensa, täytäntöönpanon jatkamisessa on vastaavasti sovellettava 10 ja 11 §:n säännöksiä. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen ja *yhdyskuntapalvelurangaistuksen* raukeamiseen johtava aika määräytyy jäljellä olevan rangaistuksen mukaan, ja jos useita rangaistuksia on niitä täytäntöönpannassa laskettu yhteen, yhteenlasketusta rangaistuksesta jäljellä olevan ajan mukaan. Aika on laskettava keskeytymispäivästä ja, mikäli ehdonalainen vapaus on määrätty menetetyksi tai ehdollinen rangaistus pantavaksi täytäntöön, siitä päivästä, jona menettämistä tai täytäntöönpanoa koskeva lainvoiman saanut tuomio annettiin.

13 §

Tuomitun sakkorangaistuksen raukeaminen

(Kuten HE)

14 §

Tuomitun menettämisseuraamuksen raukeaminen

Menettämisseuraamusta ei saa panna täytäntöön, kun kymmenen vuotta on kulunut lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Jos menettämisseuraamus koskee sellaista esinettä

tai ainetta, jonka sen erityisen laadun tai ominaisuuksien vuoksi ja muut asiassa ilmenevät seikat huomioon ottaen on syytä varoa joutuvan rikolliseen käyttöön, menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ei kuitenkaan raukea.

15 §

(Kuten HE)

16 §

Kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jos menettämisseuraamukseen tuomittu on kuollut, täytäntöönpano on kohdistettava hänen kuolinpesäänsä. Kuolinpesän osakkailla on kuitenkin oikeus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tuomion täytäntöönpanemiseksi on ulosmittattu kuolinpesän omaisuutta tai sanottua omaisuutta on otettu valtion haltuun, saattaa jutun ensimmäisenä oikeusasteena käsitelleen tuomioistuimen ratkaistavaksi, onko täytäntöönpano raukeava siitä syystä, että menettämistä on pidettävä (*poist.*) kohtuuttomana.

17 § (Uusi)

Vanhentumisajan päättymisen

Vanhentumisaika päättyy sen alkamispäivää järjestysnumeroltaan vastaavaa päivää edeltävän vuorokauden päättyessä.

18 (17) §

Viittaussäännös

(1 mom. kuten HE)

Vanhentumisesta rangaistusmääräysmenettelyssä säädetään rangaistusmääräysmenettelystä annetussa laissa (692/1993). Rikesakon raukeamisesta säädetään *rikesakkomenettelystä* annetussa laissa (66/1983).

(3 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 9 päivänä helmikuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Matti Vähänäkki /sd	Kirsi Ojansuu /vihr
jäs.	Sulo Aittoniemi /alk	Veijo Puhjo /vas
	Jyri Häkämies /kok	Susanna Rahkonen /sd
	Erkki Kanerva /sd	Tero Rönni /sd
	Toimi Kankaanniemi /skl	Mauri Salo /kesk
	Annika Lapintie /vas	Timo Seppälä /kok
	Paula Lehtomäki /kesk	Marja Tiura /kok
	Kari Myllyniemi /kesk	Lasse Virén /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksen mukaan syyteoikeuden vanhentumisaikaa voidaan jatkaa tuomioistui-
men päätöksellä tiettyjen perusteiden ollessa
olemassa. Hallituksen esitystä voidaan tältä osin
tietyin varauksin pitää positiivisena. On kuiten-
kin vaikea ymmärtää sitä, että samalla kertaa
hallitus esittää kumottavaksi ns. yksinteoin teh-
tyjen rikosten erityistä vanhentumisaikaa koske-
van rikoslain 8 luvun 4 §:n. Samalla teolla teh-
dyistä rikoksista pitäisi edelleen voida syyttää ja
tuomita niin kauan kuin jonkun niistä osalta syy-
teaika on voimassa. Tämä säännös on erityisen
tärkeä esimerkiksi liikenne rikoksissa sekä työ-
suojelurikoksissa. Esimerkiksi kuolemantuot-
tamuksen tai eriasteisia vammoja koskevan tuot-
tamuksen ohella tulee olla mahdollista syyttää ja
tuomita myöskin seurauksen aiheuttaneesta
teosta, esimerkiksi työsuojelusäännösten laimin-
lyönneistä. Samoin on voitava suorittaa koko ta-
pahtumaketjua koskeva tutkinta. Sillä, että ri-
koslain 7 luvun muutoksilla on siirrytty ns. yhte-
näisrangaistukseen, ei ole mitään tekemistä asi-
an kanssa.

Mitä tulee syyteoikeuden vanhentumisajan
jatkamiseen, hallituksen esitys koskee kaikkia
rikoksia, myös sellaisia, joiden rangaistus voi
olla enintään vuosi vankeutta tai sakkoa. Mielest-
täni vanhentumisajan jatkamisen mahdollisuus
ei ole tarpeellinen vähemmän törkeissä rikoksis-
sa. Siksi vanhentumisajan jatkaminen tulee raja-
ta sellaisiin rikoksiin, joissa vanhentumisaika on
vähintään viisi vuotta eli rikoksiin, joista saattaa
seurata enemmän kuin vuosi vankeutta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

*että valiokunnan mietintöön sisälty-
vään 1. lakiehdotuksen 8 lukuun lisä-
tään uusi 4 § ja sen uudelleen numeroi-
tu 5 § hyväksytään muutettuna seuraavasti:*

4 § (Uusi)

Yksinteoin tehtyjen rikosten vanhentuminen

*Jos sama teko käsittää useita rikoksia, ran-
gaistuksen saa tuomita kaikista rikoksista niin
kauan kuin sen saa tuomita jostakin niistä.*

5 (4) §

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen

*Sellaisen rikoksen, jonka syyteoikeuden van-
hentumisaika on vähintään viisi vuotta, syyteoi-
keuden vanhentumisaikaa voidaan hakemukses-
ta jatkaa kerran yhdellä vuodella, jos erittäin
tärkeä yleinen etu niin vaatii ja jos*

1) rikoksen esitutkinta vaatii erityisiä, aikaa
vieviä tutkintatoimenpiteitä, joiden vuoksi tut-
kinta olisi vanhentumisajan päättyessä selvästi
keskeneräinen,

2) rikoksen tutkinta on päästy aloittamaan
huomattavan myöhään tai

3) rikoksesta vastaajaksi haastettava pakoilee
eikä hänelle sen vuoksi todennäköisesti saataisi
annetuksi haastetta tiedoksi ennen vanhentumis-
ajan päättymistä

(poist.).

Helsingissä 9 päivänä helmikuuta 2001

Sulo Aittoniemi /alk

Yhdymme vastalauseeseen siltä osin kuin se koskee 4 §:ää.

Paula Lehtomäki /kesk

Kari Myllyniemi /kesk